

KASB TANLASH SIRLARI

Buxoro shahar kasb-hunar maktabi

Huquq fani o'qituvchisi

Alimova Dilfuza Obidovna

Annotatsiya: *Maqolada kasb, kasb tanlash usullari va tanlangan kasb bo'yicha muvaffaqiyatga erishish usullari haqida so'z boradi.*

Tayanch so'zlar: *kasb, kasb turlari, kasbga ega bo'lish bosqichlari*

Agar siz kasbni muvaffaqiyatli tanlasangiz, ishlasangiz va ruhingizni unga bag'ishlasangiz, unda baxtning o'zi sizni topadi.

Konstantin Ushinskiy

Kasb tanlash har bir individual shaxsning o'z bilim va ko'nikmalarini ishga solish orqali amalga oshadi. Har bir insonga, albatta, kasb kerak. Bolaligidanoq u kim bo'lishni xohlayotgani haqida o'ylashni boshlaydi. Kimdir ota yoki onasi kabi bo'lishni xohlaydi, kimdir o'z manfaatlariga tayanadi. Asosiysi, xato qilmaslik. Kasb (lotincha *professio* — rasmiy ko'rsatilgan mashg'ulot, ixtisoslik) — maxsus nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalar majmuiga ega tajribali shaxsning mehnat faoliyati turi hisoblanadi. Kasb — kishining mehnat faoliyati, doimiy mashg'uloti turi; muayyan ish turini malakali bajarishga imkon beradigan bilim, mahorat, tajribani talab etadi. Kasblar ichida mehnat faoliyatining eng tor sohasi bilan ajralib turadigan ixtisoslar bor (masalan, advokatlik faoliyatini yurituvchi huquqshunoslar fuqarolik ishlari, ma'muriy javobgarlik, jinoyat va iqtisodiy sohadagi qonunbuzarliklar boyicha faoliyat yuritishadi). Kasb, odatda, shaxsning asosiy tirikchilik manbai hisoblanadi. Har qanday ishchi o'zining professional faoliyati jarayonida o'ziga aniq maqsadlar qo'yadi. Ba'zilar ish haqini olish uchun ishlashadi, boshqalari o'zini rivojlantirishga, boshqalarning professional o'sishiga hissa qo'shishadi, shuningdek, o'zlari uchun munosib ish haqi olishadi.

Muvaffaqiyatli martaba uchun ikkita asosiy mezonlar mavjud: ob'ektiv va sub'ektiv. Birinchisi, ikki me'yordan kelib chiqqan holda ko'rib chiqiladi: tashkilotlarning chegaralaridan qat'iy nazar, kompaniya ichida yoki o'z kasbining ichida reklama. Shu bilan birga, ierarxiya bo'yicha harakat, odatda, bir kishi uchun ko'proq ahamiyatga ega, chunki u ish haqi va ijtimoiy maqomning o'zgarishi bilan bog'liq. Sub'ektiv mezonlar individual tomonidan belgilanadi. U erishilgan natijani kerakli maqsad bilan taqqoslaydi, kerakli maqomga erishish uchun foydalaniladigan martaba va bosqichlarini tahlil qiladi, shuningdek, ijtimoiy guruhga va uning muvaffaqiyat belgilariga e'tibor beradi. Demak bu jarayon ishga qabul qilish, ishga joylashish, uni o'zgartirish jarayonlaridan iborat. Ushbu kontseptsiya maqsadni belgilash, uzoq muddatli rejalashtirish, uning professional darajasini va uni takomillashtirish vositalarini kuzatish, uning qobiliyatlari va malakalarining ahamiyati

kabi ta'riflanadi. Muvaffaqiyatning asosiy turlarini va uning ta'sir etuvchi omillarini tahlil qilsangiz, masalan, reklama qilishning yangi usullarini ko'rishingiz mumkin. Kasb tanlab ishga joylashgach ishni boshqarishni bish besamar ketmaydi. Chunki, kompaniya xodimlarining ish sifatini yaxshilash imkonini beradi va shuning uchun korxonaning butun faoliyati samaradorligini oshirishga imkon beradi. Ularni ikki guruhga bo'lish mumkin. Birinchisi, xodimning shaxsiy omillari. U nimani qiziqtirayotgani, nima maqsadi, qanday yo'nalishni afzal ko'rishi, muvaffaqiyat qobiliyatini oshiradi. Ammo yaxshi martaba ishonchsizlik va qo'rqqoqlik, majburiyatning etishmasligi, o'z-o'zini rivojlantirishga emas, balki tashqi muhit tomonidan baholanibgina qolmasdan, faqat moddiy manfaatlar olish uchun intilishga mos kelmaydi. Ikkinchi guruhga xodim va tashkilot (a'zolari) o'rtasidagi munosabatlarga bog'liq omillar kiradi. Bu atrofdagi odamlarning xizmatda shaxsni targ'ib qilishiga va kompaniyaning ishlashiga, uning turiga, vazifalariga, xususiyatlariga ta'sir qiladi. Zamonaviy kasblar uchun zarur bo'lgan sifat va tamoyillarga shuningdek quyidagilarni ham kiritsak maqsadga muvofiq bo'ladi.

Shug'ullanayotgan sohasi bo'yicha yetarli bilimga ega bo'lish.

Tashkilotchilik va tashabbuskorlik

Iqtisodiy jarayonlarni tahlil qila olish.

Qonunlarga itoatkorlik

Innovatsion faollik

Maqsad sari intiluvchanlik

Halollik.

Tejamkorlik.

O'z so'zining ustidan chiqish.

O'z jamoasi manfaati uchun kurashuvchanlik

Xalqaro Yunesko tashkilotining Yunesef fondi maxsus loyihasi bo'lgan U-Report yoshlar platformasi 2019-yil 13 may kuni yoshlarni kasbga yo'naltirish bo'yicha so'rovnomani o'tkazdi. Unda 6300 dan ortiq O'zbekistonlik yoshlar ham qatnashdi. Respondentlarning fikriga ko'ra, kasb tanlashda quyidagi 4 omil ta'sir o'tkazadi. Shaxsiy qobiliyat (34%), Kasbga muhabbat (20 %), Moliyaviy imkoniyatlar (20 %) , Ota-onalar qarori (11 %) ni tashkil qildi. Ishtirokchilarning 80 foizi yoshlarni kasbga yo'naltirish hukumat tomonidan tashkil qilinishi kerak deb hisoblanadi. Kelajagingiz uchun eng yaxshi ish o'rinlari haqida o'ylaganingizda, avvalo, kasbning jamiyatda tutgan o'rni qanday bo'lishidan qat'iy nazar, o'zingizning qobiliyatlaringiz va qiziqishlaringizni ko'proq inobatga olganingiz ma'qul. Sababi, har qanday ishni san'at darajasida qila olish uchun uni yaxshi ko'rib bajarish talab etiladi. Aslini olganda, jamiyat uchun keraksiz kasbning o'zi yo'q. Istalgan kasb obro'sini oshirish unda faoliyat yuritayotgan shaxslarga bevosita bog'liqdir, desak, adashmaymiz!

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Anvarova D.M., Ergashev P.S Kasbga yo'naltirish va kasb tanlash asoslari T.:2016y
2. Vorobev A.I Mehnat ta'limi va kasb tanlashga yo'llash metodikasi. T.: 1980y.
3. Mavlonova R va boshqalar . Mehnat ta'limi metodikasi – T.: 1986y.
4. A.F. Batirova O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish. Talqin va tadqiqotlar Ilmiy ommabop jurnal.2022
5. Muslimov N.A., Mullaxmetov R.G. Kasb tanlashga yoilash. O 'quv qoilanma.- Toshkent: O'zROO'MTV, 2007
6. N.A.Muslimov, Sh.S.Sharipov, O.A.Qoysinov. Mehnat ta'limi o'qitish metodikasi, kasb tanlashga yo'llash. Darslik T .:O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2014.
7. Jo'raev R.X., Tolipov O .Q., Sharipov Sh.S. Uzluksiz ta'lim tizimida o'quvchilarni kasb-hunar yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari. Monografiy. -T.:FAN. 2004.
8. O 'zbekiston Respublikasida o'quvchi-yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. -Toshkent.: O 'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis markazi. 2002.